

บทบรรณาธิการรับเชิญ

จากภูมิปัญญาไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

อรุณพร อีสุรัตน์

ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณท่านบรรณาธิการวารสาร ธรรมศาสตร์เวชสาร ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๔ ที่ให้เกียรติได้เขียนบทความที่อยากเผยแพร่ความในใจมานาน ขอขอบคุณคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ให้เกียรติ และให้โอกาสแพทย์แผนไทยกลับมาเจริญเติบโตอีกครั้ง ภายใต้การศึกษาทุกระดับ ทำให้มีการจัดทำหลักสูตรแพทย์แผนไทยประยุกต์ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก แพทย์แผนไทยประยุกต์ การจัดการเรียนการสอนภายใต้บัณฑิตศึกษาตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีมานี้ ทำให้องค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยเจริญรุดหน้าไปมาก งานวิจัยที่รับจากนักศึกษา มีการวางแผนต่อยอดงานวิจัย ยาจากสมุนไพรที่ได้จากภูมิปัญญาของไทย ไปจนถึงการวิจัยทางคลินิก มากมาย มีการเผยแพร่ในวารสารทั้งในและต่างประเทศ

ในวารสารฉบับนี้ มีงานวิจัยจากบัณฑิตแพทย์แผนไทยประยุกต์ทั้งในระดับปริญญาโทและเอก ๕ เรื่องจากงานวิจัยทั้งหมด ๑๕ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายาทั้งหมด เช่น เรื่องขิง ที่เป็นนวัตกรรมของไทยโบราณในการทำวัตถุดิบขิงจะต้อง นึ่งทั้งหัวก่อน แต่ปัจจุบัน เกษตรกรผลิตวัตถุดิบขิงแห้งยังไม่ทราบ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงถูก ออกแบบการผลิตขิงแห้ง การนึ่งทั้งหัว กับพวกที่ไม่ผ่านการนึ่ง ผลคือ ขิงที่ผ่านการนึ่งมีฤทธิ์ที่ดีกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เม็ดแป้งในเซลล์ของเหง้าขิง หลอมตัวหุ้มน้ำมันหอมระเหยไว้ กรรมวิธีนี้ ทำให้เหมือนกับ อนุภาคคิโนน ที่ถูกแป้งหรือ Cyclodextrin ที่ได้จากแป้งหุ้มน้ำมันหรือสารสำคัญไว้ วิธีการนี้ ยังไม่มีใครได้เรียนรู้เพราะเคล็ดลับบางอย่างอาจถูกปิดไว้ แต่เมื่อทำวิจัยจะทำให้เกษตรกรที่แปรรูปนักวิชาการสมุนไพรจะได้เข้าใจการเตรียมวัตถุดิบอย่างไรให้ฤทธิ์ทางชีวภาพ ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่ดี การวิจัยนี้

ยังสามารถต่อยอดในพืชอื่นๆ ที่เป็นพืชหัวได้อีก นอกจากนี้ยังมี การพิสูจน์ฤทธิ์ และควบคุมคุณภาพของยาหอมแก้ลมวิงเวียน แก้กลิ้นไส้อาเจียน และแก้ลม ยาสหสธารา แก้วบดข้อ แก้อักเสบกล้ามเนื้อ ทั้งสองตำรับเป็นตำรับยาที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ มีการวิจัยเพื่อรองรับการใช้ในคน เช่น การควบคุมคุณภาพของยาหอมแก้ลมวิงเวียน การควบคุมคุณภาพของตำรับยาในปัจจุบัน มีใช้ควบคุมเพียงแค่สารสำคัญของการออกฤทธิ์เท่านั้น ต้องควบคุมคุณภาพทั้งด้านเคมี ที่เรียกว่า Chemical Finger Print และควบคุมฤทธิ์ทางชีวภาพควบคู่กันเรียก Biological Finger Print ในบทความของตำรับยาหอมมีการควบคุมฤทธิ์ทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับหลอดเลือดคือฤทธิ์ยับยั้งไนตริกออกไซด์เป็นฤทธิ์ที่ทำในเซลล์และสามารถใช้เป็นตัวแทนของการอักเสบในหลอดเลือดได้ หรือยาสหสธาราที่ศึกษาความคงตัวและนำไปใช้ในคลินิก ก็เป็นการศึกษาทั้งความคงตัวทางเคมีและทางชีวภาพควบคู่กัน ซึ่งการศึกษาทางคงตัวใช้วิธีการศึกษาเช่นเดียวกับยาแผนปัจจุบัน คือทำให้สภาวะเร่ง ถ้าคงตัวในตลอดเวลาที่เก็บ ๖ เดือนแสดงว่ายามีอายุได้ถึง ๒ ปี การศึกษาเหล่านี้ใช้เป็นตัวอย่างการพัฒนาสารสกัดตำรับยาไทย ไม่ว่าจะเป็นสมุนไพรเดี่ยวหรือสมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบของตำรับ การศึกษาความคงตัวจะใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาในคนเพราะการศึกษาในคนต้องใช้ระยะเวลาศึกษาเป็น ๑ - ๒ ปี ดังนั้นต้องเชื่อมั่นว่ายานี้มีความคงตัวจริง ตลอดระยะเวลาการศึกษาในคน

นอกจากนี้ในวารสารฉบับนี้ยังมีการวิจัยตำรับยาสตรีอาหารสมุนไพรที่ใช้ในยาสตรี มีการวิจัยสมุนไพรเดี่ยวการรักษาโรคกระเพาะ และฤทธิ์เกี่ยวกับสุขภาพกับสตรี เรื่องนี้ใช้เป็นการพิสูจน์ยาไทยที่อยู่ในคัมภีร์ ที่เกี่ยวกับโรคสตรี ซึ่งคนโบราณจะมีแนวทางการบำรุง รักษา และป้องกันในตำรับยาเหล่านั้น อาทิเช่น ยาหัวข้าวเย็น มักใช้ในยาหลังคลอด ก็มีฤทธิ์ด้านการอักเสบและด้านเมเร็งในรังไข่ และเต้านมได้ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้กล่าว และมีผลการวิจัยรองรับ ส่วนอีกเรื่องเป็นการศึกษาปัจจัย

ที่ทำนายความตั้งใจของหญิงหลังคลอดที่มาใช้บริการ แพทย์แผนไทยจะเป็นบทความที่ทำให้ผู้อ่านที่เป็นผู้ให้บริการได้ไปปรับใช้ในการบริการหญิงหลังคลอด

การวิจัยภูมิปัญญาไทยและแพทย์แผนไทย ที่จะให้ได้รับการยอมรับและมีการพัฒนาเอามาใช้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการเผยแพร่ แนวทางการวิจัย ที่เป็นรูปธรรม และยังต้องการบูรณาการทั้งศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน ในปัจจุบัน ยังต้องการงานวิจัยภูมิปัญญาไทย หรือแพทย์แผนไทย ซึ่งหมายรวมถึงตั้งแต่ การส่งเสริม การป้องกัน การรักษาโรค การฟื้นฟู ด้วยการแพทย์แผนไทยที่มีแนวคิดแบบองค์รวม คือ ดูแล กฎของ ๕ อ. ตั้งแต่ อาหารการกิน ซึ่งการแพทย์แผนไทยเปรียบอาหาร เป็นอาหารใหม่ เป็นธาตุดินที่สามารถทำให้ร่างกายเกิดโรคได้ แต่มนุษย์ก็สามารถควบคุมได้ ถ้าการรับประทานอาหารถูกต้องกับวัย เวลา ฤดูกาล ของคน ก็จะไม่เป็นโรคภัย หรืออารมณ์ หรือสภาวะจิตใจการแพทย์แผนไทยจึงให้ slogan ที่ว่า จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว ดังนั้นจิตเหนือกาย เพราะแพทย์แผนไทยมีรากฐานจากพุทธศาสนา ออกกำลังกาย แพทย์แผนไทยใช้การออกกำลังกายแบบกำหนดลมหายใจ คือ ฤๅษีดัดตนที่ได้ดัด เหยียดกายลดการแข็งตึงของกล้ามเนื้อ และเอ็น การนวดไทย ถือเป็นการกระตุ้นกล้ามเนื้อและเพิ่มการไหลเวียนโลหิต การนวด การออกกำลังกายแบบนี้จะช่วยส่งให้อาหารที่รับประทานเข้าไป ยาจากสมุนไพรที่รับประทานจะทำให้อาหาร และยาทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้

สิ่งแวดล้อมหรือ อากาศ และสิ่งแวดล้อม ก็ยังแปรผันกับการเกิดโรคในแพทย์แผนไทย และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ อ. สุดท้ายคืออาหาร ถือเป็นอาหารเก่า หรือธาตุดิน ยาไทย และการให้การดูแลเรื่องอาหารไทยจะมีการบอกเรื่องการขับถ่ายเปียกปอนที่ทำให้เกิดโรค จนมีคำกล่าวของยาไทยที่กล่าวว่า แทรกเป็นยาดำ หมายถึงยาไทยเกือบทุกขนานมียาถ่ายคือยาดำ ที่มีสารกลุ่ม Anthraquinone ที่ทำให้ร่างกายถ่ายทุกวัน ในส่วนประกอบของยาไทยมักมียาเหล่านี้แทรกในตำรับอยู่เสมอ เพราะของเสียควรถ่ายออกทุกวัน

เรื่องของภูมิปัญญาเรามีเรื่องอีกมากมายที่พวกเราสหวิชาการ ต้องเข้ามาช่วยกันวิจัย พิสูจน์องค์ความรู้ และนำมาพัฒนาใช้ เฉกเช่นยาแผนปัจจุบัน ที่มีรากฐานจากการใช้พื้นบ้านมาก่อนทั้งสิ้น แล้วมาพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ อาทิเช่น Reparil® ได้มาจากต้น Horse Chestnut Tree หรือ Bisolvon® พัฒนามาจากต้นเสนียด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาก็ควรพัฒนาในรูปแบบการใช้ดั้งเดิมเพราะการที่สูตรยาไทยมีสมุนไพรหลายชนิดเพราะต้องการป้องกันพิษที่เกิดขึ้นในระยะเวลานาน หรือเมื่อรวมกันฤทธิ์กลับดีขึ้น เป็นการเสริมฤทธิ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น ขอฝากกับคณาณักวิจัยรุ่นใหม่ให้เร่งฟื้นฟูตำรับยาของชาติให้นำมาพัฒนาใช้ เพื่อลดการนำเข้ายาจากต่างประเทศ และยังส่งเสริมอาชีพของเกษตรกร มาปลูกสมุนไพรได้รายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย